

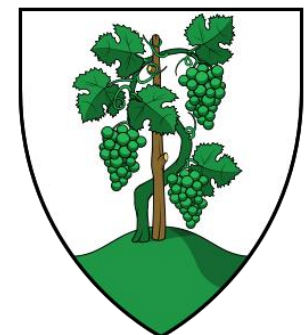

Balatonkenese

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Balatonkenese

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI
KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 5
2. Balatonkenese bemutatása 7
3. Örökségünk 10
4. Eltérő karakterű településrészek Balatonkenese 13
 - Ófalu*
 - Kertvárosi lakóterület*
 - Kisvárosi lakóterület*
 - Üdülőtérület*
 - Zártkert*
5. Építészeti útmutató 23
 - Tetőhajlásszög*
 - Magasság*
 - Tetőforma*
 - Színek*
 - Telepítés*
 - Terepalakítás*
 - Kerítések*
 - Kertek*
 - Erkélyek, tornácok*
 - Ajtók, ablakok*
 - Homlokzatképzés*
 - Részletek*
6. Mai példák 47
7. Utcák, terek 55
8. Hirdetések, reklámtáblák 58

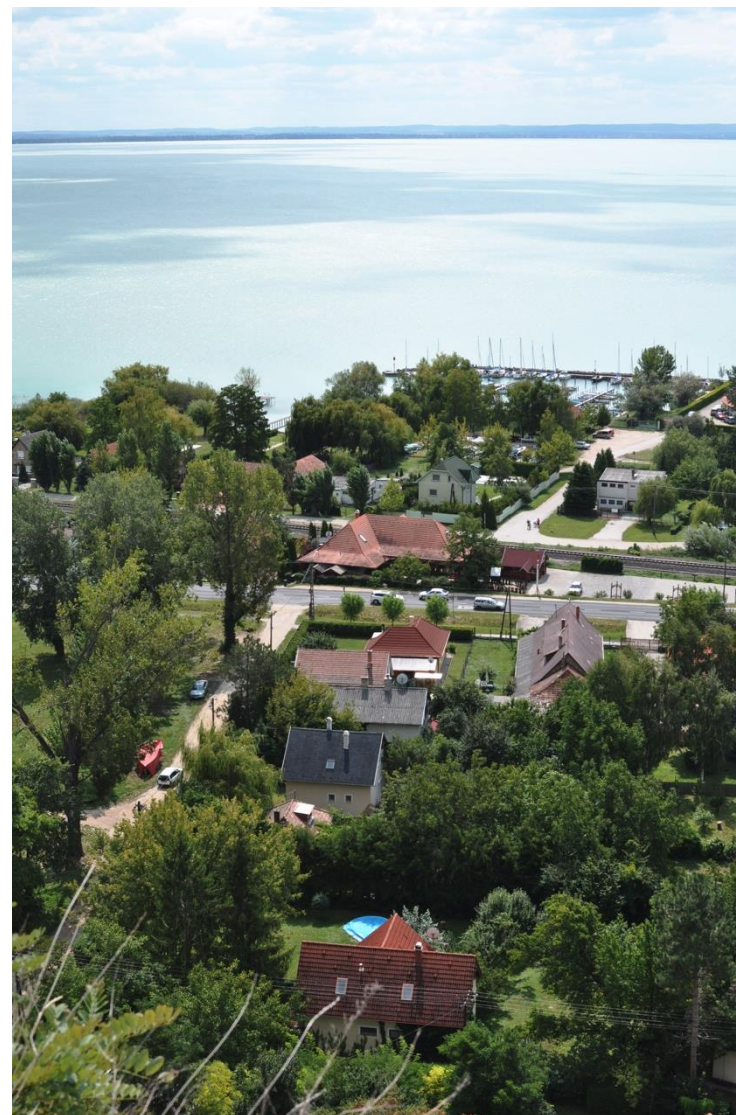
BEVEZETÉS

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig.

Balatonkenese a Balaton keleti medencéjének északkeleti csücskében fekszik, Budapesttől kb. 100 km-re délnyugatra, a Kenesei-magasparton. A balatoni települések között különleges fekvésű, hiszen Balatonakarattyán kívül az egyetlen olyan Balaton parti település, amely igazából sem nem déli, sem nem északi parti.

A település a Balaton-felvidéken jellemző népi építészeti jegyeket viseli. E településeken korábban fa- és sövényfalú épületeket emeltek, majd az erdők ritkulásával a 18. század folyamán a kő lett a fő építőanyag. A fehér, szürkés vagy sárgás színezetű dolomitból és mészkőből, valamint a vörös homokkőből és fekete bazaltból rakott kőfalak sajátos, egyedi hangulatot adnak a falvaknak. Balatonkenese településen is megfigyelhetők ezen építőanyagok.

Az új építőanyagok megjelenése az épületek szerkezetére, formájára is hatással voltak, így a lapos kövekből dongaboltozatokat, boltpincéket építettek, ami magasabb szintre emelte a bortárolást, valamint a vörös homokkövekből kéményeket, kerítéseket, lábazatokat építettek. A települések korábban teleksoros úti falvak voltak, majd a 19. századtól a szűk faluhatárok miatt bekövetkezett halmazosodás és a közös udvarok rendszere volt jellemző, valamint az újonnan telepített falvakban a szabályos kimért telkek domináltak.

„Vajon csak a megőrzés a karbantartás a kötelességünk? Vagy inkább fenntartani, gondozni, hasznosítani, gazdagítani és úgy továbbörökíteni?! Hagyományos népi építészeti emlékeinkből sokat tanulhatunk, megővásuk, felújításuk nem öncél. Jól kell sáfárkodnunk ezzel a ránk maradt örökséggel. Tái, természeti, épített értékeink gondozása, gyarapítása és továbbadása elválaszthatatlan életünkől és kultúránktól. Örökségül adni azt, amit mi is apáinktól, nagyapáinktól kaptunk, ami sorsunk, életünk színtere, a hely ahol születtünk, ahová emlékeinkbe visszatérünk és ragaszkodunk.”

Krizsán András és Somogyi Győző szavai

BALATONKENESE BEMUTATÁSA

Kenese határához a Balatonnak mintegy 10 km hosszú partja tartozik. Az ősi Kenese közvetlenül nem a Balaton partjára, hanem attól kissé távolabbra, 300 – 500 méterre települt. A Balaton felé tekintő, eredetileg meredek peremet, valamint a mezőföldi fennsík egy részét az idők folyamán a víz beszabdalta. Ennek következtében kisebb – nagyobb völgyek és dombhátak keletkeztek. A völgyek találkozási helyén alakult ki kezdetben a település magja. Kenese a századforduló táján rohamos fejlődésnek indult. Ez kezdetben nem annyira a település lakosságának és épületállományának növekedésében mutatkozott meg, hanem sokkal inkább a fürdőkultúra megteremtésében. Kenesét 1910-ben már egyszerű, de igen látogatott fürdőhelyként emlegették. A Balaton mellett kevés olyan szép fekvésű falu van, mint Balatonkenese. A település szeszélyes dimbes – dombos, változatos területen épült. A nagy térszíni tagozódás ellenére Kenese mégis zárt egységet alkot. Soros faluból fejlődött, eredetileg két utcából állt, a mai Fő és Széchenyi utcából.

Kenese településneve az azonos tartalmú Kanizsa kifejezéssel együtt az úr (herceg, kenéz) tulajdonát jelenti. Első írott említése Akarattyával együtt 1109-ből származik, a veszprémi apácák monostorának átírt alapítóleveléből. A középkortól a megye nagy települései közé tartozott. Határában három Árpád-kori falu volt, Csittény, Máma és Sándor. 1241-42-ben a tatárjárás a falut elpusztította, felégette. Az ujjaépített települést egy 1532-es oklevél mint mezővárost említi.

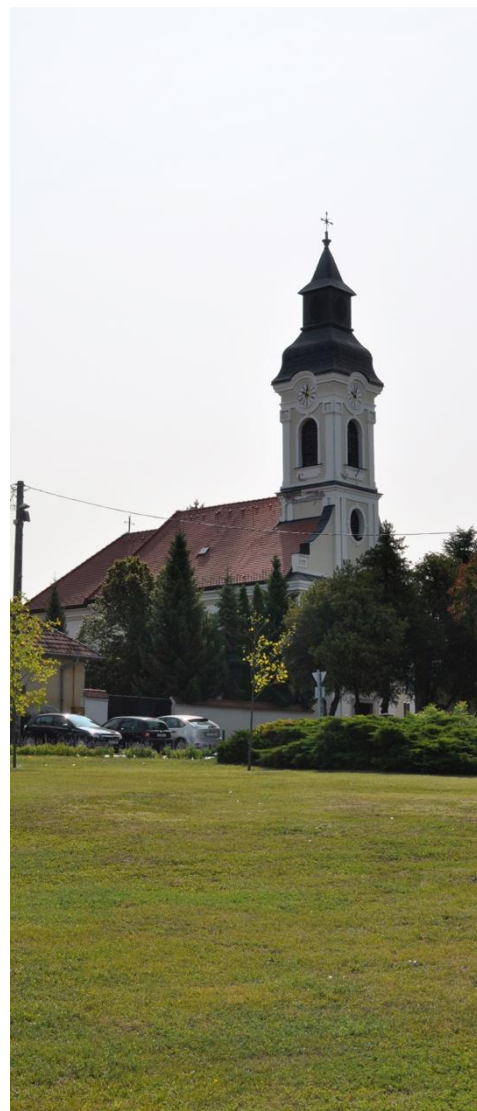
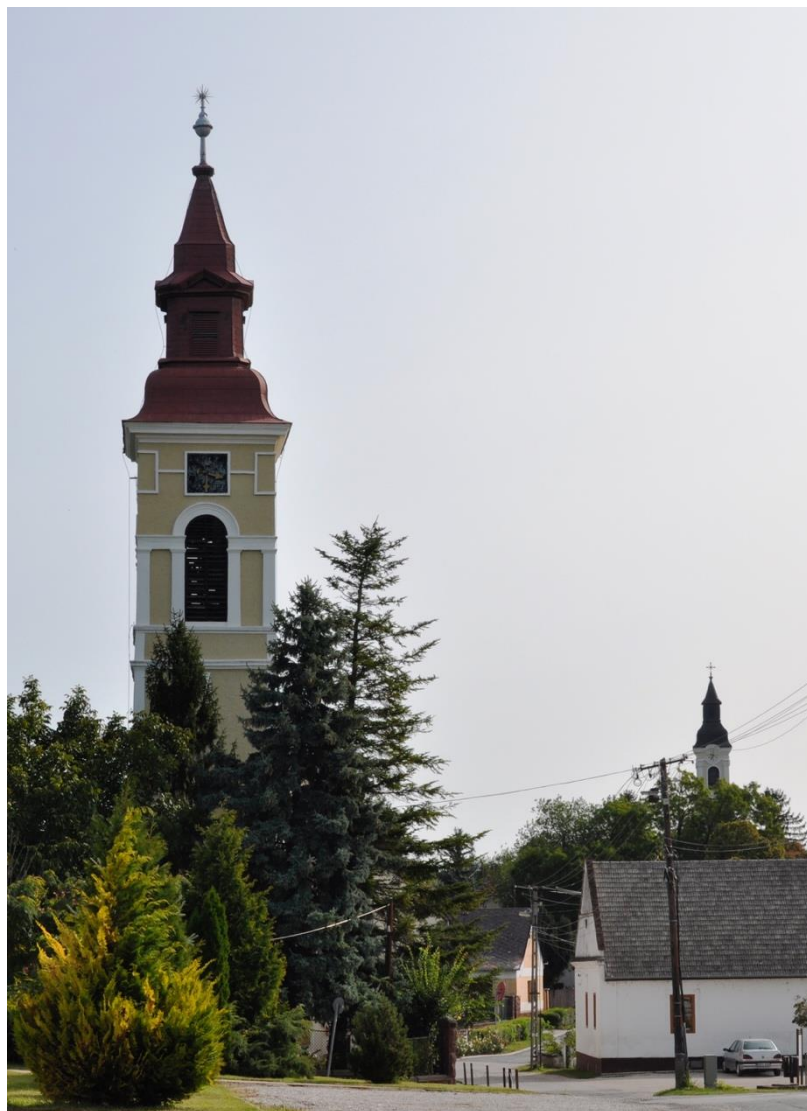

Lakossága jellemzően magyar örökös jobbágy és református. Településszerkezete és épületállománya a különböző történelmi korok jellegzetes tendenciáinak megfelelően folyamatosan alakult, változott. A XVII. században korabeli adatok szerint a település jellemzően szőlőtermelésből élt. 1733-ban már szabályozták is a hegy működési rendjét. A szőlőterületeken jelentős arányú gyümölcstermelés is folyt. Mindezek kiegészítésére kisebb területeken közepesen termő szántóföldi művelésre illetve a Balatonban bérhalászatra nyílt mód. Határozott természetes határként jelenik meg a löszfal. A régi településmag ennek felső pereme mögött alakult ki. A település telekállománya osztódással követte a nép szaporulatát, ennek következtében elaprózódott, gazdasági jellegű funkciók kielégítésére korlátozottan alkalmas méretűvé darabolódott. Nem tartoztak már a belterületi portákhoz jellemzően veteményes és gyümölcsöskertek sem. Jelentős változást hozott a Veszprém-Polgárdi közötti vasútvonal 1910 körüli megépítése és a balatoni fürdőkultúra fejlődése. 1910 és 1941 között másfél ezerrel nőtt a népességszám, ennek vonzataként lakóházainak száma ebben az időszakban 350-ről 1113-ra emelkedett. Átalakult a lakosság tevékenységi köre is, a korábban jellemzően mezőgazdasági foglalkoztatottság ipari-értelmiségi irányt vett. A korábbi rendezetlen, olykor spontán növekedés, szlömösödés helyébe az ütemezett és tervezett telekalakítás és építés lépett, városias jellegű fejlesztések jelentek meg. Ez a folyamat napjainkig meghatározza a város arculatát, jelentős nagyságrendű fejlesztések, beruházások történtek a vízparti területeken. Jelenleg is potenciális „építési terület” a befektetők számára a vízparti terület.

ÖRÖKSÉGÜNK

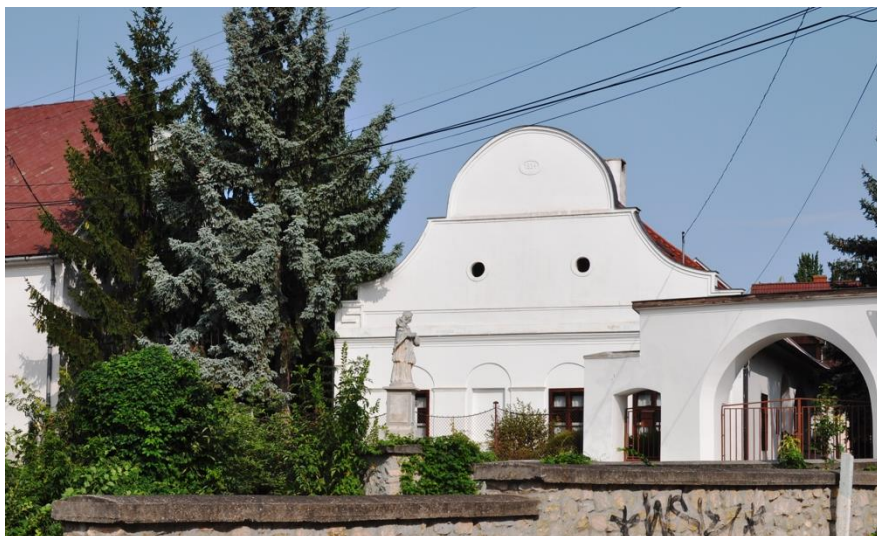

Balatonkenese természeti adottságai, történelmének sokszínűsége, a lakosság együtt élése adja azt az identitást, ami épületei, közterületei szintjén is kifejeződik.

A település utcaképének és az egyes épületek hagyományos arculatának védelme fontos feladat. A település szerkezetének karakteres részei megőrzendők.

A település először a keresztyénségnek a keleti ágával ismerkedik meg, bizánci kapcsolatai révén. A bal oldalon látható református templom a Szent Kereszt tiszteletére épült, mely a mai napig Kenese legrégebbi árpádkori emléke. Az eredeti épületből mára csak a hátsó falnak mintegy kétharmada és a torony alsó harmada maradt meg jellegzetes árpádkori jegyeivel, a lőrészekkel és saroktámpilléreivel.

A jobb oldalon a katolikus templom látható, mely 1819-ben késő barokk stílusban épült. A toronyban lévő legnagyobb harangot Szent István király és Orbán pápa képe díszíti.

A bal oldali képen a református parókia épülete látható, melyet 1834-ben építettek. A templommal átelleni prédikátorház helyett a jelenlegi telken álló jobbágyházat vette meg az egyházközösség. Az elavult épületet 1834-ben lebontották és helyére felépítették a Balaton-felvidékre jellemző, nemes ízlésű, népi-barokk stílusú parókiát. Az 1985-ös földrengés komoly károkat okozott a templomban és a parókiában is. A torony csillaga és gömbje lezuhant, a falak megrepedeztek. Helyreállításuk, még abban az évben megtörtént. 1993-ban új parókia épült a hátsó udvarban. A régi parókia 160 évig szolgált 10 lelkész-nemzedéket. A jobb oldali képen egy 1857-ben épült népi lakóház látható.

Falumúzeum épülete, mely népi stílusban 1857-ben épült. Az épület az utcavonalon áll fésűs beépítésben. A Balaton-melléki népi építkezés jellegzetességeit viseli magán.

Elrendezése:

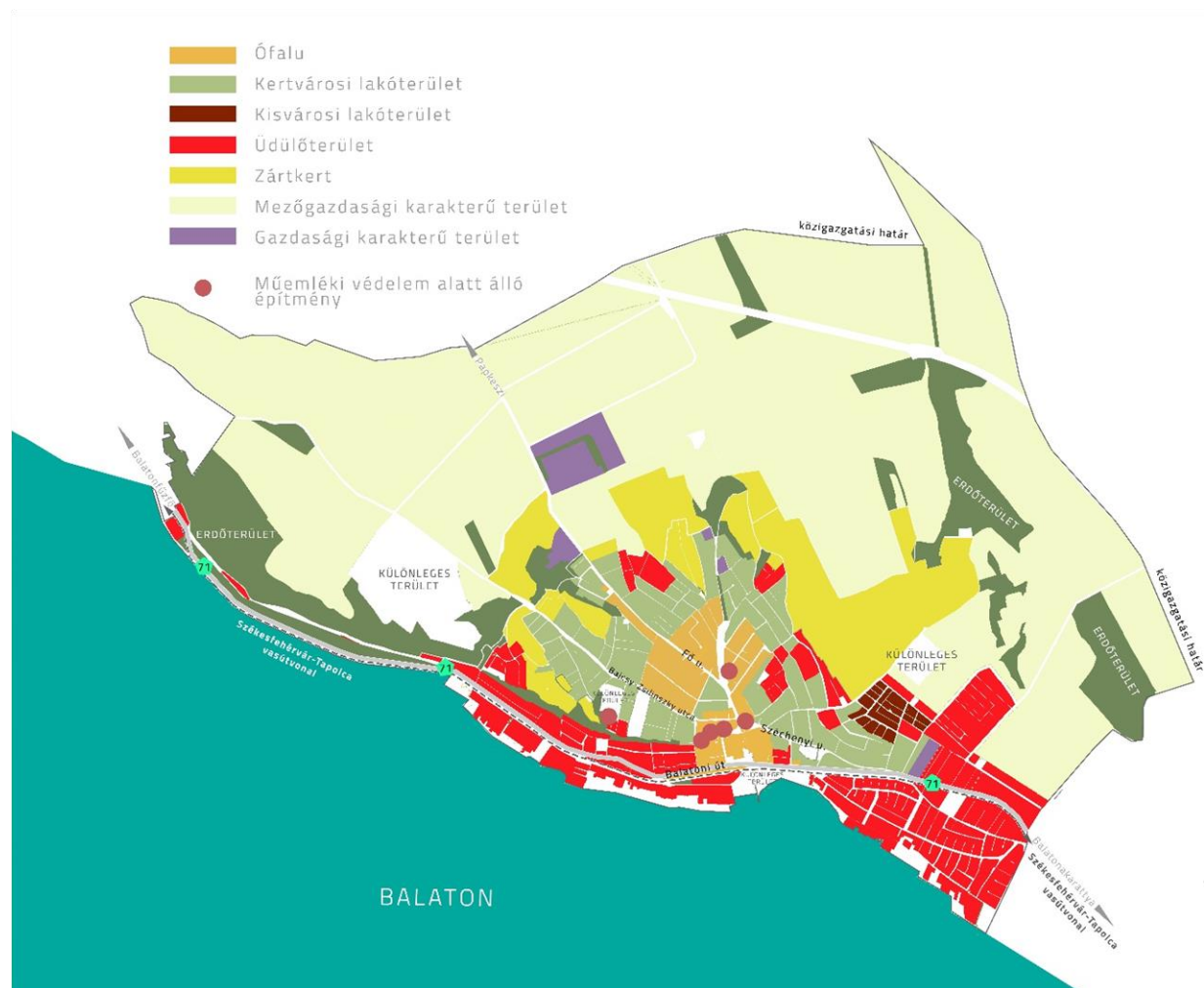
- első szoba pitvaros
- szabdkéményes konyha
- hátsó szoba éléskamra
- kamra
- kocsiszín
- istálló

Az első két helyiség előtt boltíves tornác húzódik falazott melvéddel, a házzal szemben az udvarban 1926-ban nyári konyha épült.

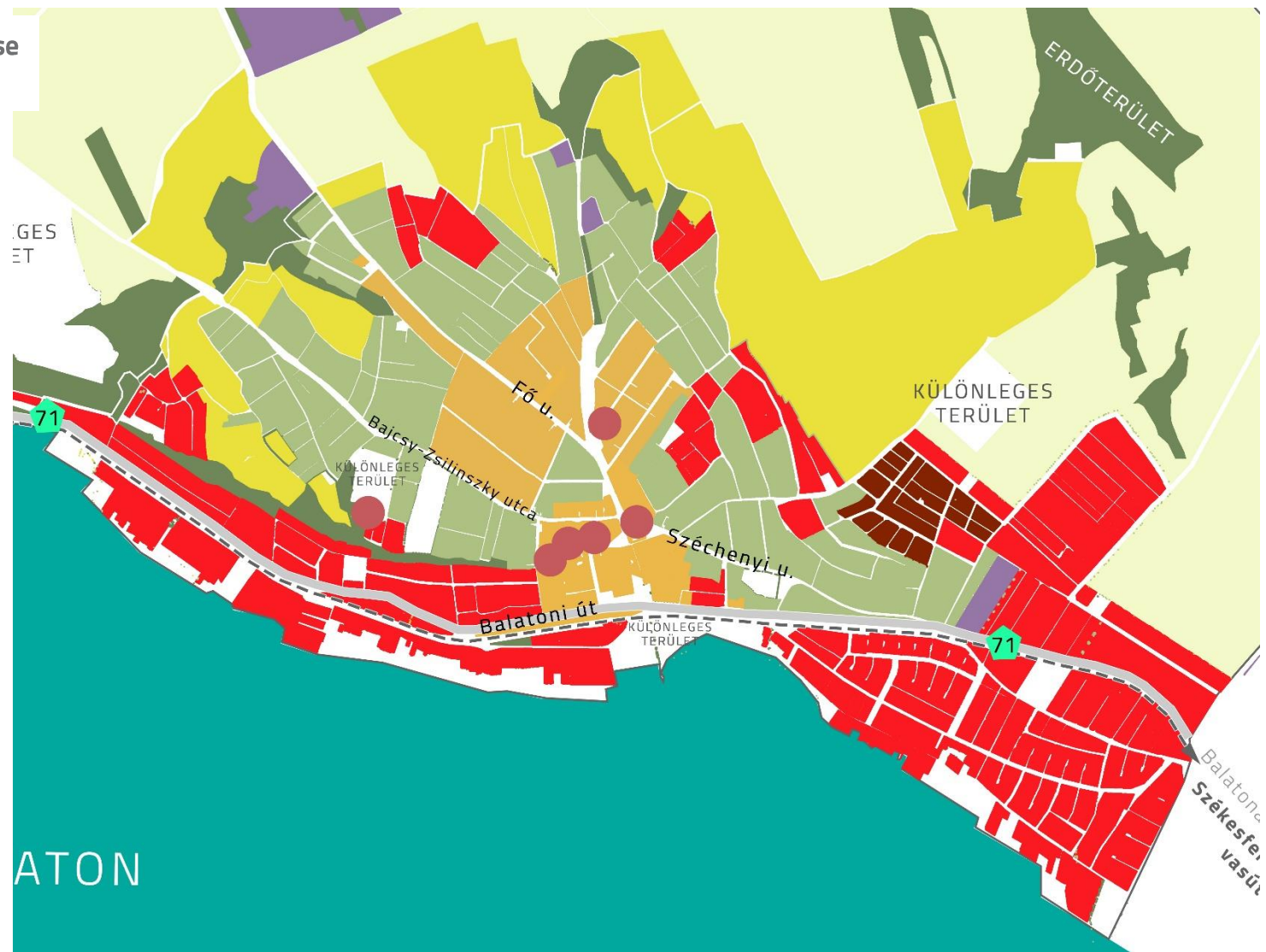

Parragh-féle pince, prësház

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Kivágat Balatonkenese belterületéről

ÓFALU

Az ófalu településrészen, a történetileg kialakult oldalhatáron álló beépítést kell alkalmaznunk a főbb falusias jellegű utcák mentén, majd a további településközponti jellegű területeken a szabadon álló beépítést szükséges alkalmazni. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása. Ez jellemzően 37-45 fok közötti, mellyel gazdaságos geometriájú tetőtér alakítható ki, továbbá pozitívum, hogy nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét. Néhány épületnél megfigyelhető a korabeli tornác visszaépítése. A fedett terasz a hagyományos tornác élményét idézheti fel, ez az átmeneti tér kiválóan használható az év bármely szakaszában, a nagy ablakfelülettel még vonzóbbá válik a tér. A világos, jól szellőztethető lakás egészséges, friss, jó hangulatú.

A településkép egységessége érdekében kedvezőbb, ha a ház oromzattal fordul az utca felé, és nem kontyolt tetővel. Utcával párhuzamos gerincű utcai szárny ott alakítható ki, ahol a környező épületek már ilyenek. Keresztbe beforduló belső épületszárnyat csak kellően széles telek esetén érdemes alkalmazni, ott is megfontolással: ne vágja ketté a kertet első és hátsó kertre. Az ófalu településrészen lévő beépítésre a hagyományos hosszú telkes egytraktusos lakóházak, a sätortetős kockaházak jellemzőek, valamint a városközponti területen is ezek az épületek figyelhetők meg, illetve a magasabb, városiasabb többszintes épületek is. A nyeregtetős házak mellett a sätortetős épületek is megjelentek, melyek már négyzetes alaprajzú kéttraktusos épületek és később ezekből az épületekből alakultak ki a kétszintes családi házak.

Érdemes megfigyelni a település szerkezetét, építészetiét. A rendezetlen, halmazos településszerkezetre az utcákra fűződő oldalhatáros beépítésű viszonylag közepes méretű telkek (700 m²), utcavonali beépítések jellemzik a települést. A utcákat néhol kisebb teresedések törik meg.

A kertes házaknál hasznos egy megfelelő méretű, kialakítású tároló. A tárolók tervezésénél jó ha összhangban van az épülettel, mivel így egységes képet kapunk.

Ugyanez igaz a kerítésekre is. Az utcai kerítésnél érdemes a környezet szép példáit megfigyelni, azok nyomán mai módszerekkel, friss hangulatú, de illeszkedő kerítést tervezni, építeni.

A kialakult, meglévő beépítési mód (oldalhatáron, szabadon álló beépítés) megőrzése fontos, így minden esetben meg kell őrizni a hagyományosan kialakult épület méretet, elhelyezést.

A hagyományokhoz illeszkedő homlokzati megjelenés alakítható ki.

Az ófalu településrészen megfigyelhető a Balaton-felvidék népi építészetére jellemző vonások, melyek különleges hangulatot, karaktert adnak a településnek, valamint a zengugos utcák is fokozzák ezt a különös benyomást.

Több épület átalakításra, felújításra került már, azonban a korábbi kialakult állapotoknak megfelelően, mint ahogyan a képeken is látjuk. Az épületek a legtöbb helyen megőrizték eredeti tömegüket, kialakításukat, jegyeiket, csupán egy korszerűbb tetőfedés valamint vakolás történt.

Az épület elbontása során csak azzal megegyező méretű új épület építhető. Oldalhatárra előírt beépítésnél az épületek legszélső szerkezeti eleme az eresz szélének kell az oldalhatáron elhelyezkednie.

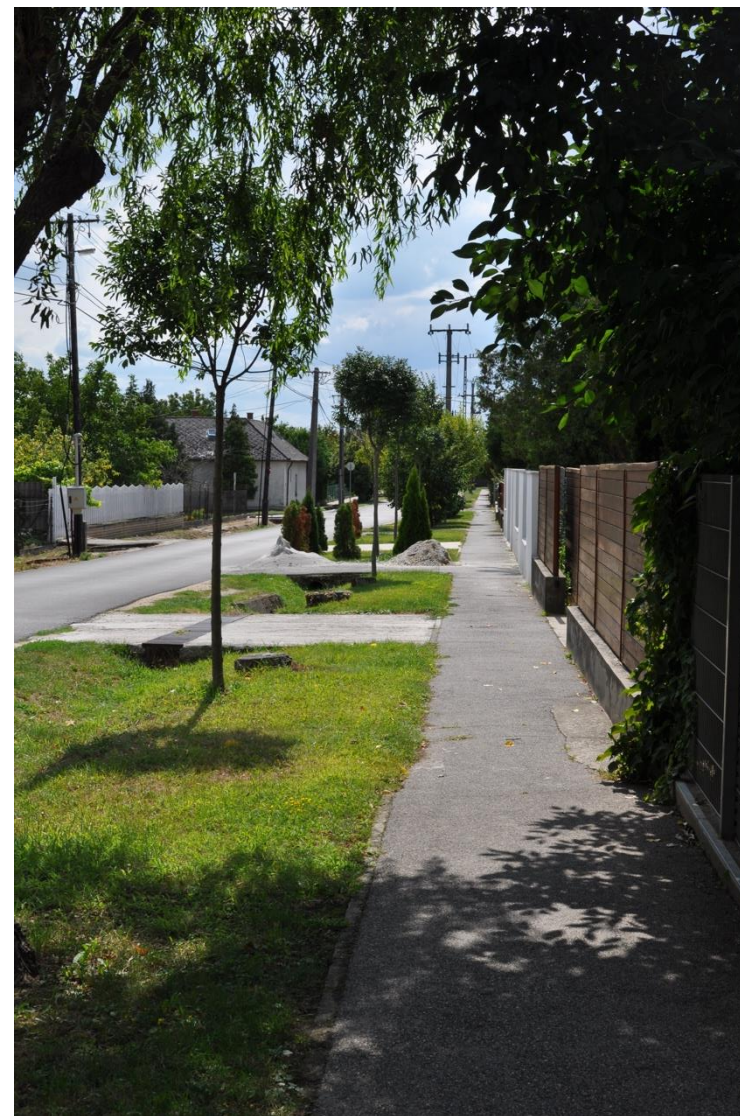
KERTVÁROSI LAKÓTERÜLET

Az kertvárosi lakóterületen régi, összevont vagy újonnan kialakított telkeken szabadonálló beépítést kell alkalmaznunk, valamint egyes részeken megengedett az oldahatáron álló beépítés is. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása. Ez jellemzően 37-45 fok közötti, mellyel gazdaságos geometriájú tetőtér alakítható ki, a déli tetőfelületre esetlegesen épített napelemek hatékonyan tudnak működni. Ezenkívül pozitívum, hogy nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét.

A kertvárosban nemcsak a hagyományos építészeti megoldások mutatkoznak, hanem a modern építészeti elemek is. Ez megfigyelhető a tömeg kialakításánál, a tetőformánál, kerítésnél. Leginkább a nyitottabb kerítések figyelhetők meg. A nyitottabb, átlátszóbb kerítés naposabbá, levegősebbé teszi a kertünket.

A kertvárosi területen lévő beépítésre a hagyományos családi házas beépítés jellemző megfelelő arányú telkekkel. A telkeknek az utcára néző végében helyezkednek el a lakóházak, melyek előtt sok helyen gondozott előkertek találhatók, az épület mögött hátsókert van, mely nemcsak a rekreációt szolgálja, hanem veteményeskertként és gyümölcsöskertként is funkcionál. A nyeregtetős házak mellett azonban találunk sátoztetős kockaépületeket is, melyek már négyzetes alaprajzú kéttraktusos épületek. A természeti környezet harmonikus kapcsolatot alkot az épületekkel, az utcákban lévő zöldsávok fontos elemei a kertvárosoknak.

KISVÁROSI LAKÓTERÜLET

A kisvárosi lakóterület a település északkeleti részén jellemző, ahol szabadonálló beépítést kell alkalmaznunk. Javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása, mely lehet magastetős vagy lapostetős. Ez jellemzően 37-45 fok közötti, mellyel gazdaságos geometriájú tetőtér alakítható ki, a déli tetőfelületre esetlegesen épített napelemek hatékonyan tudnak működni. Ezenkívül pozitívum, hogy nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét.

A kisvárosi lakóterületen inkább a városiasabb építészeti megoldások mutatkoznak, mint ahogy a képeken is látszik a sorházas beépítés jellemző. Az épületek földszint plusz egy szintesek elő- és hátsókerttel. Leginkább a nyitottabb kerítések figyelhetők meg, mivel a nyitottabb, átlátszóbb kerítés naposabbá, levegősebbé teszi a kertünket.

A kisvárosi területen lévő beépítésre az épületek egymás melletti eltolt sorolása jellemző, valamint mindegyik épülettömeg, homlokzat ugyanúgy néz ki, ezáltal egységet teremtve. A telkeknek az utcára néző végében helyezkednek el a lakóházak, melyek előtt a kocsibeálló és a gondozott előkert található, az épület mögött hátsókert van, mely nemcsak a rekreációt szolgálja, hanem veteményeskertként és gyümölcsöskertként is funkcionálhat.

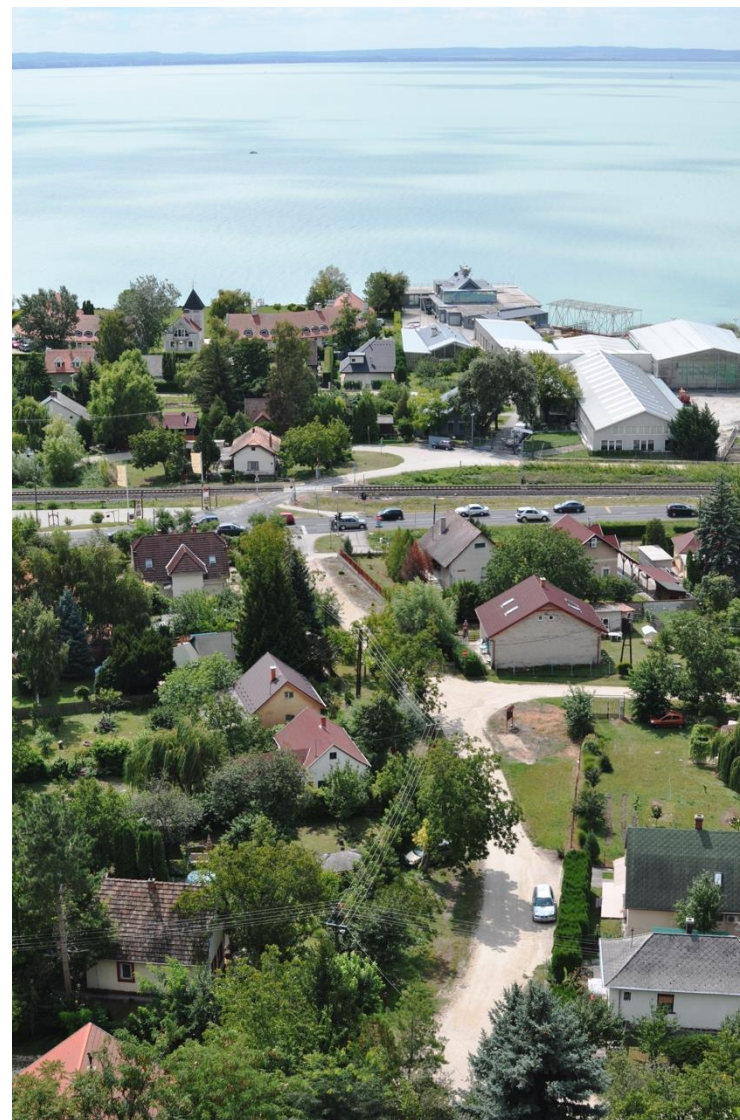
ÜDÜLŐTERÜLET

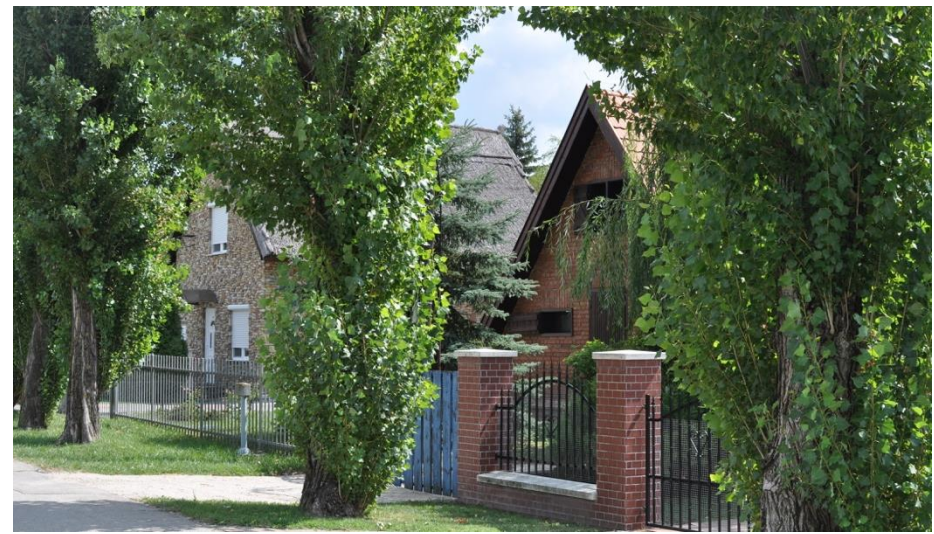
Az üdülőterület településrészen régi, összevont vagy újonnan kialakított telkeken szabadonálló beépítést kell alkalmaznunk, javasolt az utcára merőleges tetőgerinc és a közvetlen környezetben jellemző tetőhajlásszög alkalmazása, mely lehet magas- vagy lapostető. Ez jellemzően 37-45 fok közötti, mellyel gazdaságos geometriájú tetőtér alakítható ki. Ezenkívül pozitívum, hogy nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét.

Néhány épületnél megfigyelhető a korabeli tornác visszaépítése. A fedett terasz a hagyományos tornác élményét idézheti fel, ez az átmeneti tér kiválóan használható az év bármely szakaszában, a nagy ablakfelülettel még vonzóbbá válik a tér. A világos, jól szellőztethető lakás egészséges, friss, jó hangulatú.

Az üdülőterületen nemcsak a hagyományos építészeti megoldások mutatkoznak, hanem a modern építészeti elemek is. Ez megfigyelhető a tömeg kialakításánál, a tetőformánál, kerítésnél. A tömör, valamint a nyitottabb kerítések egyaránt megfigyelhetők. A nyitottabb, átlátszóbb kerítés naposabbá, levegősebbé teszi a kertünket.

Az üdülőterületen a balatonparti beépítés, azaz a felszínes kis alaprajzú épületektől kezdve a nagyobb kertvárosiasabb beépítésig egyaránt megfigyelhető, ezeken kívül pedig a hagyományos és a modern elemek ötvöztetésével kialakított épületek is jelen vannak, illetve a nagyobb szálláshely funkciójú épületek, sportlétesítmény, üdülőtábor is.

ZÁRTKERT

Balatonkenesén a 17. században a település jellemzően szőlőtermelésből élt. Később szabályozták a hegy működési rendjét. A szőlőterületeken jelentős arányú gyümölcstermelés is folyt a szőlőtermelés mellett. A szőlőművelés virágkorát az 1800-as évek második felében élte. A megtermelt bor nagy részét Veszprémbe, Tapolcára szállították, télen a tó jegén a túlsó partra. A szőlészeti és borászati korszerűsítésének biztató eredményeket hozó folyamatát az 1880-as években derékba törte a szőlőpestisként is emlegetett filoxéravész. Az országot fenyegető filoxéra elérte a Balaton környéki szőlőterületeket is. 1886-ban már pusztán álltak a kenesei szőlőhegyek. A filoxéra hatalmas károkat okozott és magával vitte a község jómódját is. Az oltványok újratelepítését követően az 1900-as évek elején újra nagy mennyiségű bor került a kenesi pincékbe, azonban a második világháborúban a pincék és a telepített szőlők nagy része elpusztult.

A zártkert jellegű területeken régi, összevont vagy újonnan kialakított telkeken szabadon álló beépítést kell alkalmaznunk, javasolt a 37-45 fok közötti tetőhajlásszög, mellyel gazdaságos geometriájú tetőtér alakítható ki. Az épületek elszórtan helyezkednek el nagy telkeken zöldterülettel körbevett területen, inkább hétvégi házas területként funkcionál, mint lakóövezetként. Nemcsak a hagyományos építészeti megoldások mutatkoznak, hanem a modern építészeti elemek is. A telek beépítettsége maximum 3% lehet, a szőlővel vagy gyümölcsösselel beültetett terület pedig minimum 80% kell hogy legyen.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni.

Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant.

A szépség sokféle lehet.

Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

„Ne feledjük, egy hely alapvető identitása nem állandó és megingathatatlan, hanem élő organizmus, ami fejlődik és időről időre nyilvánvalóbbá válik. Az évszázadok alatt kialakult települések arculatát nemcsak korok, stílusok határozzák meg, hanem saját gazdasági és társadalmi adottságaik, egymáshoz viszonyított helyzetük és kapcsolataik is befolyásolták.”
Krizsán András és Somogyi Győző szavai

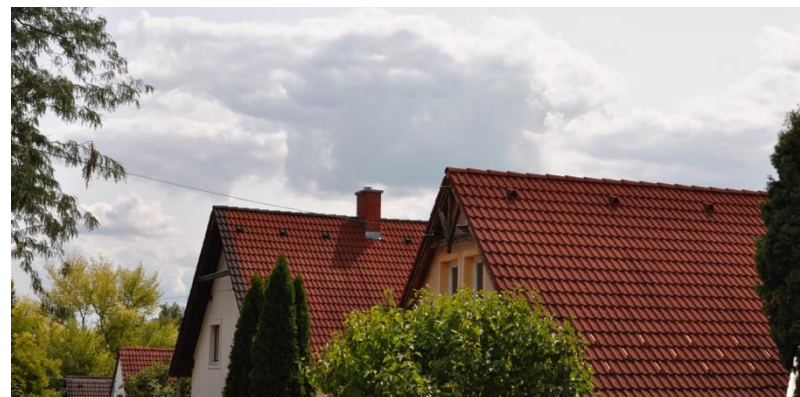

BALATONKENESE

TETŐHAJLÁSSZÖG

Balatonkenese különböző településrészein az épületek tetőhajlásszöge közel azonos 37-45 fok közötti hajlásszögű. Az épületek tetőhajlásszöge illeszkedik a kialakult állapothoz.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell készülniük, mint a környezetüknek, hogy illeszkedjenek az utcaképbe.

MAGASSÁG

A településen az épületek magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetük. A maximális építménymagasság:

- Ófalu 4,5 méter lehet, illetve a központi területen 12,5 méter is megengedett, mely főleg a templomok, tornyok miatt javasolt
- Kertvárosi lakóterület 6 méter
- Kisvárosi lakóterület 7,5 méter lehet
- Üdülőterület 8 méter lehet, mely a nagyobb szállodák miatt megengedett
- Zártkert 4,5 méter lehet

Új ház építésénél fontos, hogy illeszkedjen a környezethez az épület magassága, a kiugró épületek rontják az utcaképet.

TETŐFORMA

Balatonkenese különböző településrészein az épületek magas- és lapostetővel létesíthetők.

Tördelt tetőformájú épület ott alakítható ki, ahol a környezetben is megjelenik már.

Az épületek tetőhéjazata nád és cserép lehet, kizárólag vörös, barna árnyalatban.

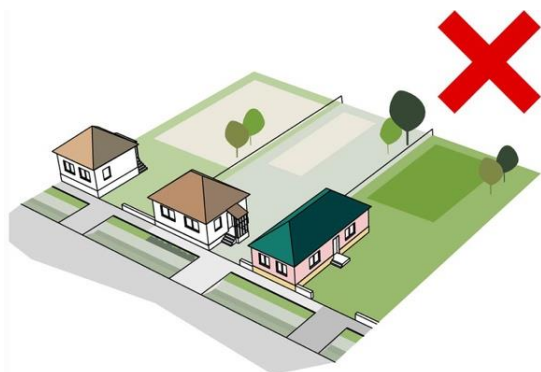
Mesterséges pala, hullámpala, műanyag hullámlemez, fém hullámlemez, valamint egyéb tájidegen anyagok nem javasoltak.

SZÍNEK

A település épületeinek színvilága változatos, azonban mégis egy visszafogott, a környezethez illeszkedő színhasználat jellemző. Kerülendő a feltűnő, kirívó színhasználat és színes lábazati vakolat.

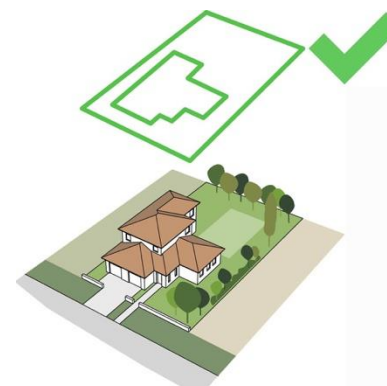
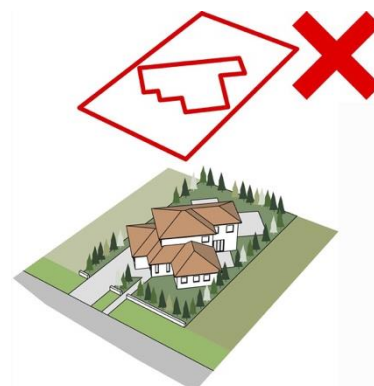
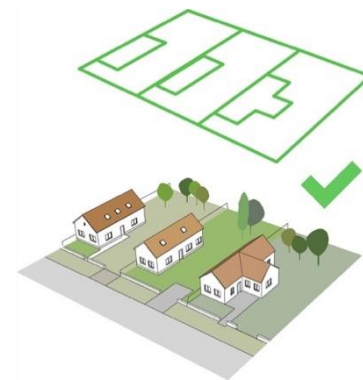
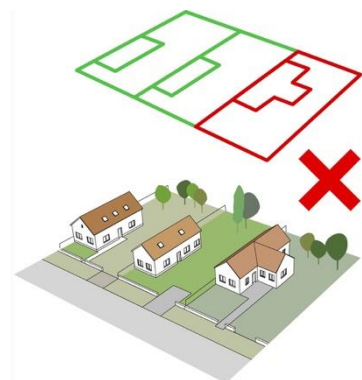
Az épületek színe fehér vagy pasztell színek, melyek színminta alapján javasoltak.

TELEPÍTÉS

Balatonkenese településrészeiben az épületek telepítése során az oldalhatáron és szabadonálló beépítési mód a javasolt. A telken belüli elhelyezkedés az utcára merőleges rendszerű.

Kerülendő a nem utcával merőlegesen telepített, indokolatlanul nagy mértékben hátrahúzott épületek építése. Az épületek a telek oldalhatárán vagy szabadon állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható védett kerttel.

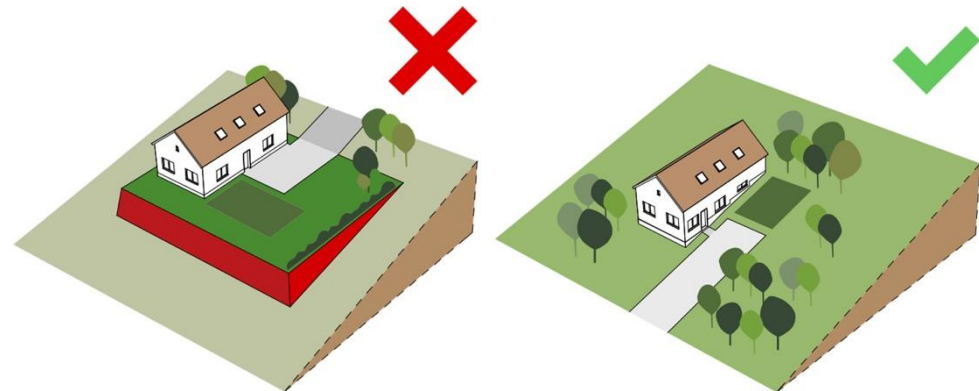
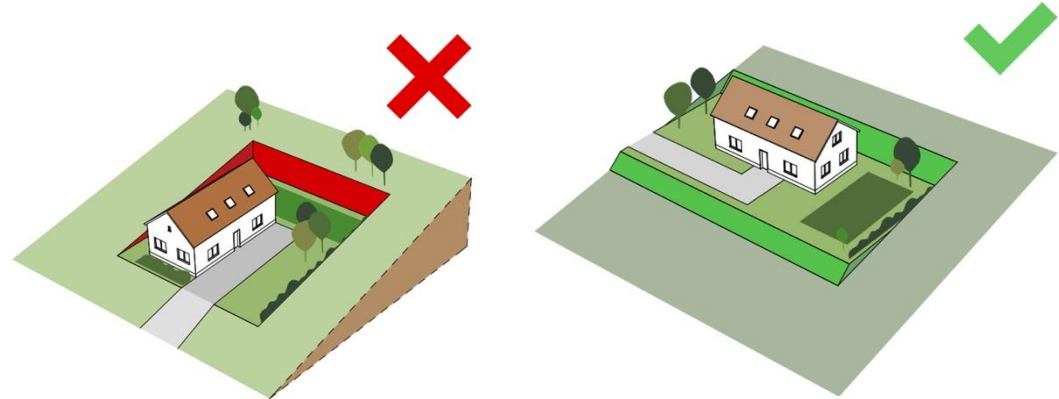

TEREPALAKÍTÁS

Balatonkenese zártkerti, szőlőhegyi településrésze a domboldalon fekszik, ezért a házak építésénél lejtős telekre lehet számítani, így illeszkedni kell a terephez az épületeknek, valamint a löszfalon lévő épületek kialakításakor is fontos a terepalakítás. Törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására.

Nem elfogadható az épület földbevájása, mivel így az esővíz összegyűlik a mélyedésekben és a kert használhatatlanná válik. Továbbá nem jó megoldás az épület teljes kiemelése sem, mivel így a ház kiemelkedik a környezetéből, nem illeszkedik a terepadottságokhoz.

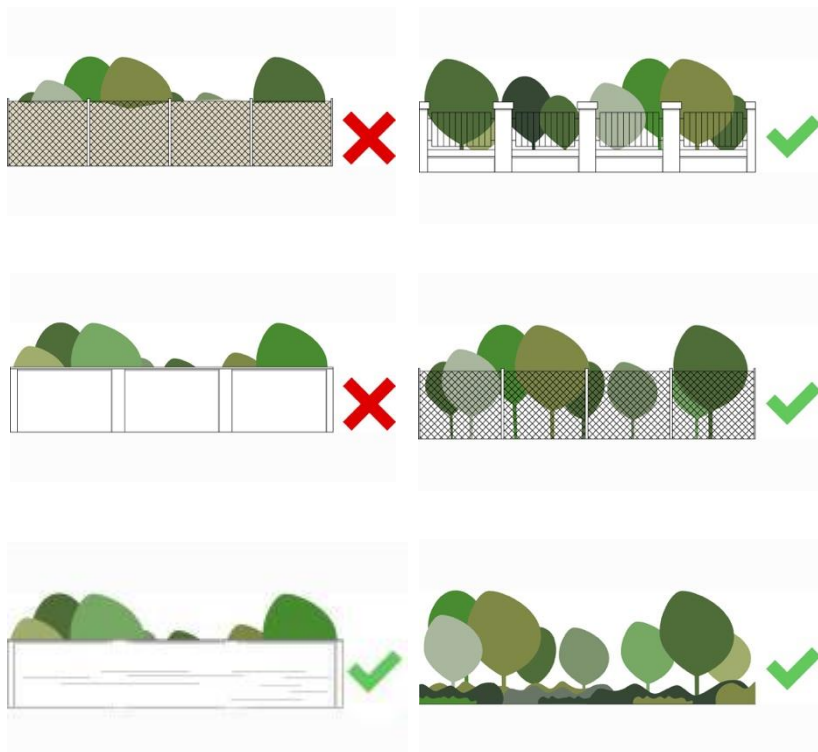
Jó megoldás a terepalakításnál az épület részleges bevágása, így a kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, továbbá kevesebb földet kell megmozgatni. Kedvező megoldás, ha az épület eleve a terepbe illesztve épül, így teljesen illeszkedik a terepadottságokhoz, környezetéhez, valamint minimális földmunka szükséges.

KERÍTÉS

Balatonkenese a telkek homlokvonalán (közterülethez csatlakozó határvonalán) csak áttört vagy élősövény-kerítés létesíthető. Áttörtnek az a kerítésszakasz tekinthető, melynek összes felületéhez képest a tömör felületek (lábazat és az oszlopok) összesített felületének aránya legfeljebb 40 %. Az utcai kerítés a hagyományos – általában felül 70%-ban áttört, alul 30%-ban tömör – kialakítással és anyaghasználattal létesíthető.

A kerítések anyaghasználata a helyi építési hagyományoknak megfelelően elsősorban terméskő, téglá, fa, sövény, drótfonatos kerítés esetleg fém javasolt. Vakolt falazott szerkezetű lábazat és oszlop kialakítható.

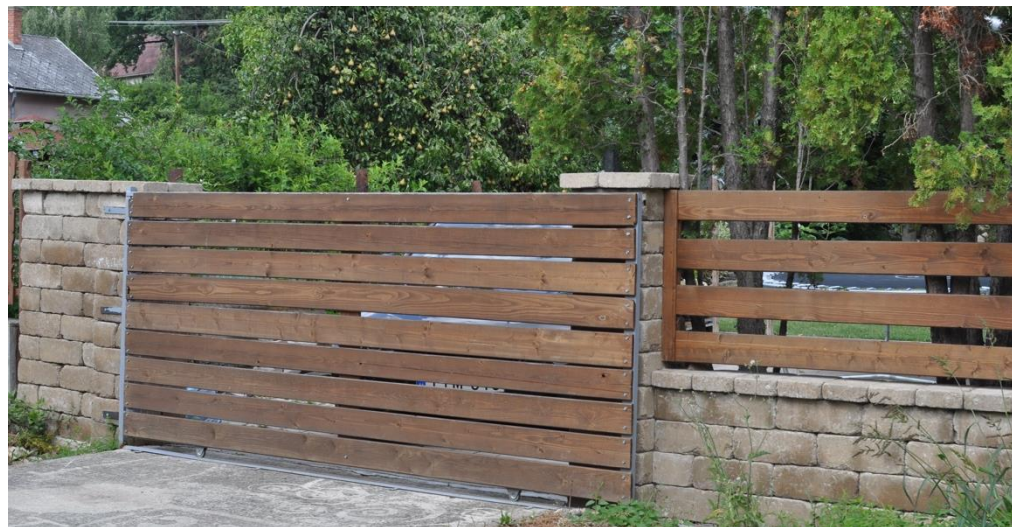
KERÍTÉSEK

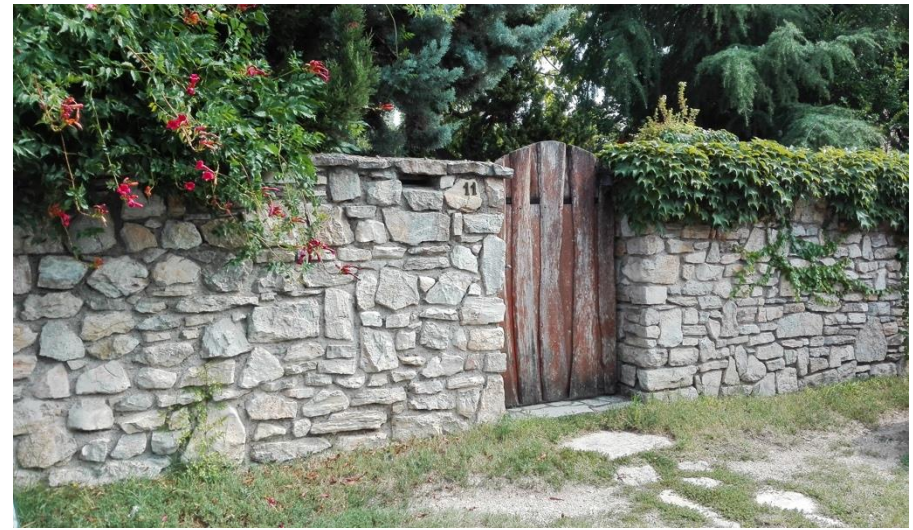
A kerítések vizsgálata során megállapítottuk, hogy vannak hagyományosan alkalmazott anyagok és formák, mint például a terméskő kerítés megtörve a fával, a klasszikus kovácsoltvas kerítések. Többféle anyaghasználat is megfigyelhető, a szárazon rakott terméskő tartóoszloptól kezdve a tégláig. Mint az épületek esetében a kerítések kialakításánál is ajánlott a hagyományos, természetes anyaghasználat.

A kerítéssel körbehatároljuk a telkünet, épületünket, ezért fontos, hogy összhangban legyen az épülettel. Az épületnél alkalmazott színek, formák, anyagok megjelenése a kerítésnél is alkalmazhatók, sőt fontos is, hogy alkalmazzuk. Jó példa a fejezetben látható kerítések, melyek anyagukban, színükben teljesen harmonikusak és összhangban vannak az épületekkel.

Növényekkel való kombinálás kiváló takarást biztosít és emellett elkerülhető a fal-szerű megjelenés. A növényzet évszakonkénti változása sokszínű kerítést eredményez, mindig újfajta megjelenést ad a területnek.

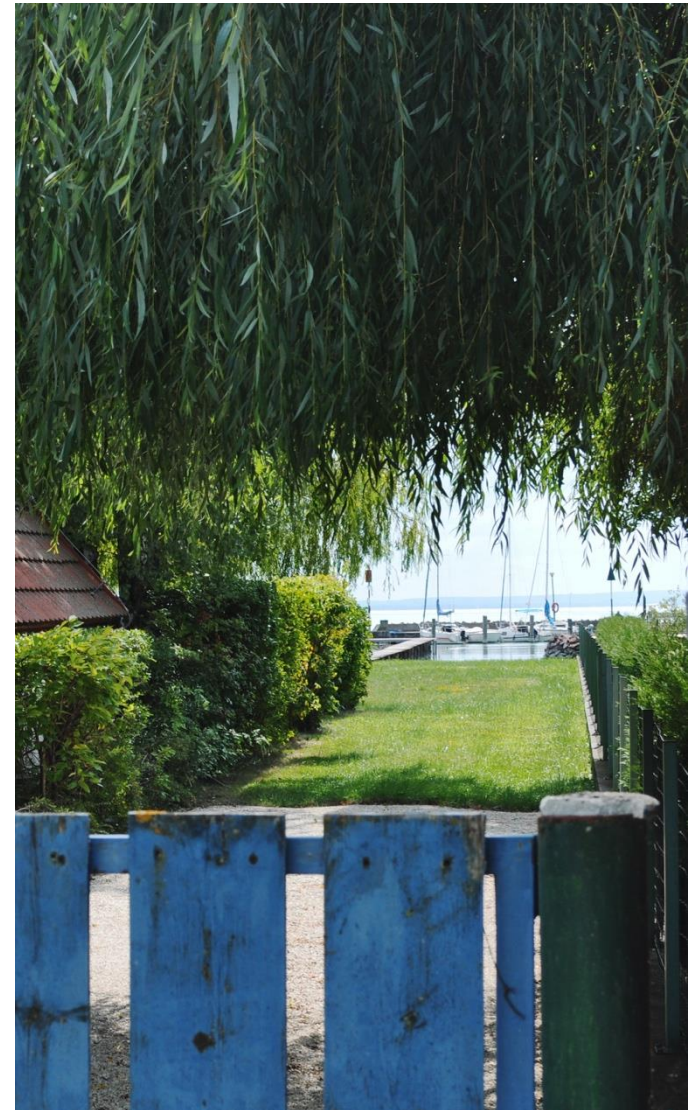
KERTEK

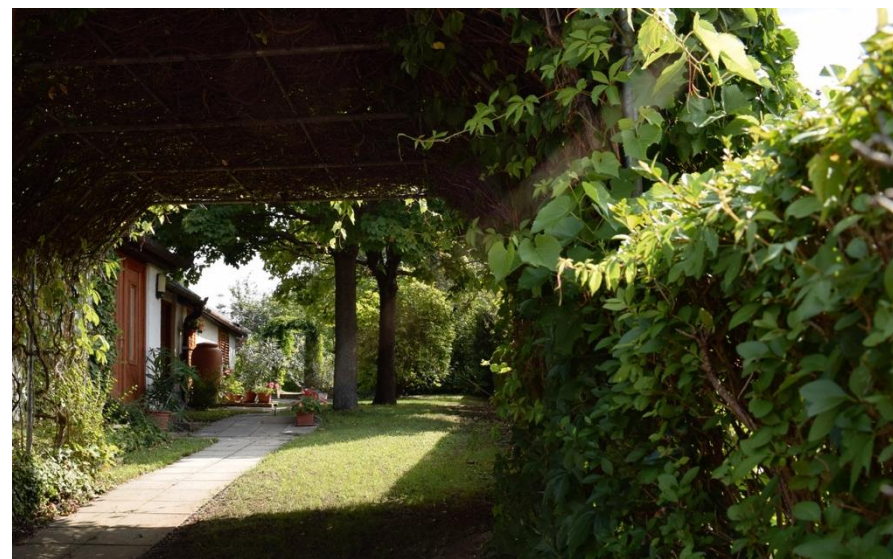
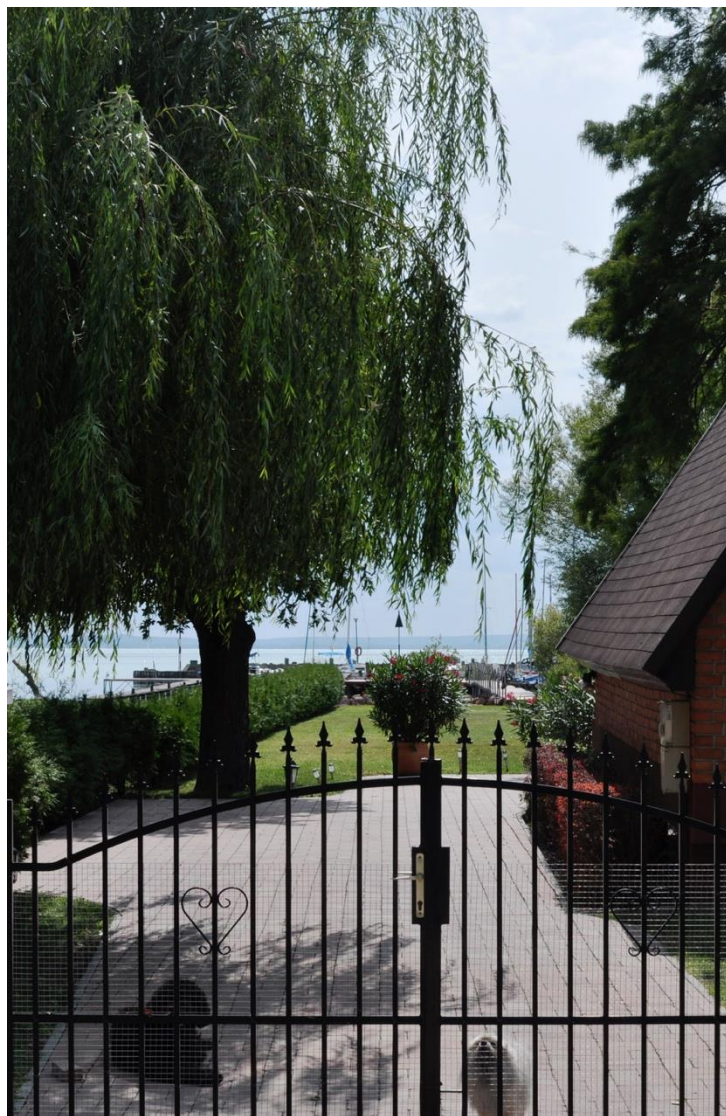
A kert éppolyan fontos helyszíne a telkünknek, mint az épületek, mivel a kert teremti meg a kapcsolatot a természettel, a rekreáció, a pihenés színtere, de ugyanakkor haszonkertként is megjelenhet. A formák, színek, anyagok ugyanúgy fontosak a kert kialakítása, tervezése során, mint az épületnél. A kert nemcsak az alkotás színtere, hanem a kikapcsolódásé is. A kert tulajdonképpen az épület folytatása a szabadban, mindkét esetben az emberi tevékenységek helyszíne, csak mások az arányok, építőanyagok.

A kertnek különböző részei vannak funkció szerint lehatárolva. Beszélhetünk előkertről, mely az egész kert bejáratául szolgál és szépen keretezi az épületet. Hátsókertről, mely a rekreáció, kikapcsolódás színtere, illetve oldalkertről, ahol jellemzően a gépkocsibeálló és az épület bejárata kerül kialakításra. Megfelelő növényalkalmazással, dús növényzettel a kert árnyékoló funkciót is betölthet, ami a meleg nyári napokon igazi felüdülés. Építkezéskor még a tervezés során érdemes végiggondolni, hogy a meglévő növényzetből mit lehet megmenteni és a kertet ennek függvényében célszerű kialakítani.

Szabályként azt mondhatjuk el hogy a telek területének minimális zöldfelületi aránya az Ófaluiban 30%-a, a kertvárosi lakóterületen 50%, a kisvárosi lakóterületen 40%, az üdülőterületen 40%, a zártkertben 80% kell hogy legyen.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A népi építészet egyik jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác, melynek kialakítása, elhelyezkedése többféleképpen lehetséges. A tornác egy félig nyitott, folyosószerű, fedett tér, mely nyáron kiválóan árnyékol, az év többi szakaszában pedig véd az esőtől, hőtől. Esztétikus megjelenése és praktikussága okán az épületek meghatározandó eleme is lehet. Balatonkenese településen nem sok háznál jelenik meg tornác, előtető, azonban párat érdemes megemlíteni. A fa szerkezet könnyedebb megjelenést kölcsönöz a házaknak és kitűnően kombinálható tömörebb téglá vagy kő oszlopokkal, valamint a fára felfuttatott növényzettel, ami árnyékoló hatással is bír. Fontos az épület anyagaival összhangban lévő anyaghasználat a tornác, előtető, erkély kialakításánál. Több épületnél megfigyelhetők a kődisállások, melyek íves, oszlopos formában jelennek meg.

Balatonkenesén az épületek oromfalain erkély, loggia, terasz kialakítható.

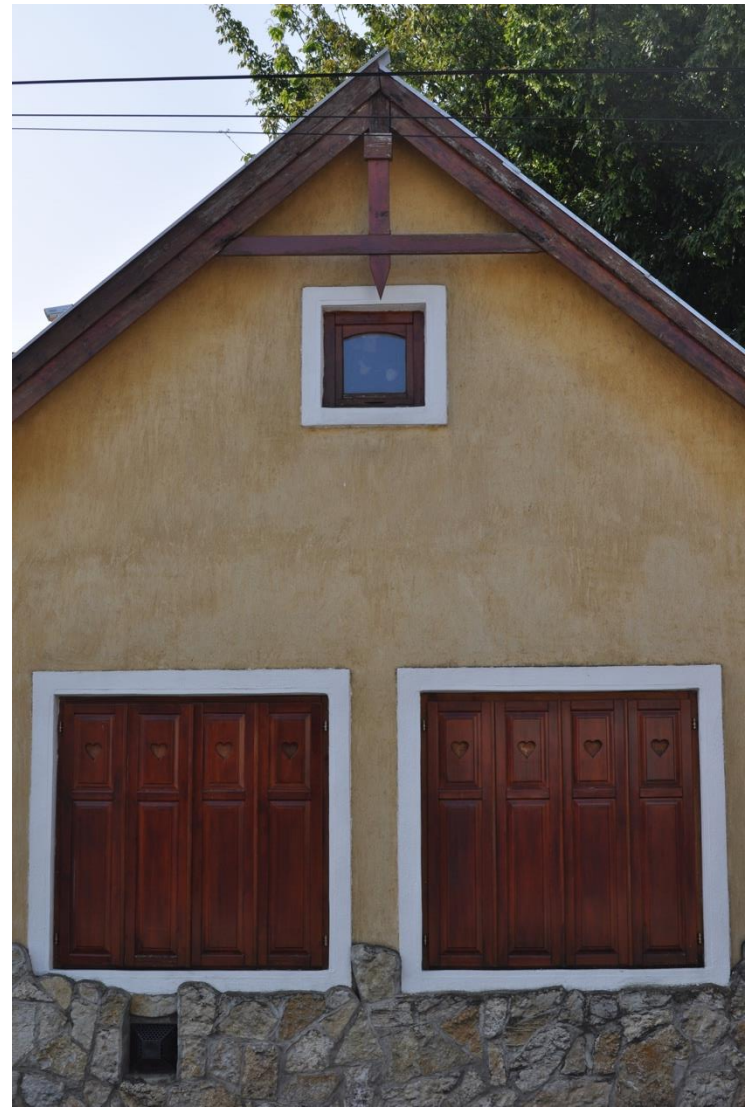
AJTÓK, ABLAKOK

Az épületek külsejére, esztétikai megjelenésére jelentős hatással vannak a nyílászárók. A zárt épület tömegét az ajtókkal, ablakokkal nyitjuk meg a külvilág felé, ezért fontos, hogy milyen módon tesszük. A népi építészet házain a fából készült, osztott spalettás ablakokat, valamint fa ajtókat alkalmaztak. Balatonkenese a nyílászárókra leginkább a sötét- és világosbarna, zöld, piros színek alkalmazása, valamint a fa anyag használata jellemző.

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de leginkább a fa mintázatú, vagy erezetű, víztiszta, illetve matt síküvegezésű ablakok beépítése javasolt. Az utcai homlokzaton spaletta kialakítása javasolt, mely esztétikus megjelenést biztosít az épületnek. A nyílászárók javasolt színe natúr, fehér, közép és sötétbarna, sötétzöld, valamint ezekkel való tört árnyalatok. Védett épületeknél el lehet térni.

Az álló formátumu ablakok használata előnyösebb, mint a fekvő ablakoké, mivel arányaiban jobban illeszkedik az épület tömegéhez. Kerülendő a túlzottan díszített, élénk színű ajtók használata, ehelyett az egyszerű, hagyományos ajtók részesítendőek előnyben. Törekedni kell a hagyományos arányok megtartására, a kellemes arányú ablakok megfelelő kiosztására. A garázskapuk kialakításakor az épülettel azonos anyaghasználat ajánlott, valamint a visszafogott megjelenés.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A homlokzat kialakítása nagyon fontos az épületnél, mivel ez az arca a háznak. A hagyományos arányok megtartására kell törekedni, a kellemes arányú ablak kiosztásra. A homlokzaton a természetes anyaghasználat, formák alkalmazása javasolt. Az épületek látszó homlokzati felületein hagyományos anyaghasználat alkalmazható. Homlokzati felületeken téglá, kő, festett vagy nemes vakolat, fa alkalmazható. Az épületek tetőhézazata a cserép és nádfedés kivételével csak kiselemes, pikkelyes jellegű javasolt természetes, égetett agyag, barna, antracit színekkel.

A településen a hagyományokhoz illeszkedő homlokzati megjelenés alakítható ki. Javasolt megtartani, kialakítani a macskalépcsős oromfalakat, a vakolt, vakolatkerettel kihúzott homlokzatokat, osztott fa ablakokat a történeti településrészben.

A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképbbe. A jól megválasztott burkolat nemcsak a hangulatot, hanem az épület védelmét is szolgálja.

A képen látható homlokzatképzéseknél a hagyományos arányok, formák alkalmazása látható, mely a környezetéhez is alkalmazkodik. Ez egy olyan kombináció, mely lehetővé teszi, hogy egyszerre kiemelkedjen és illeszkedjen a településképbbe az épület. Az osztott nyílászárók arányai és egymáshoz való viszonyuk harmóniát teremtenek a homlokzaton. A természetes anyaghasználat, a vakolt felületek összhangja barátságos, esztétikus megjelenést kölcsönöz az épületnek.

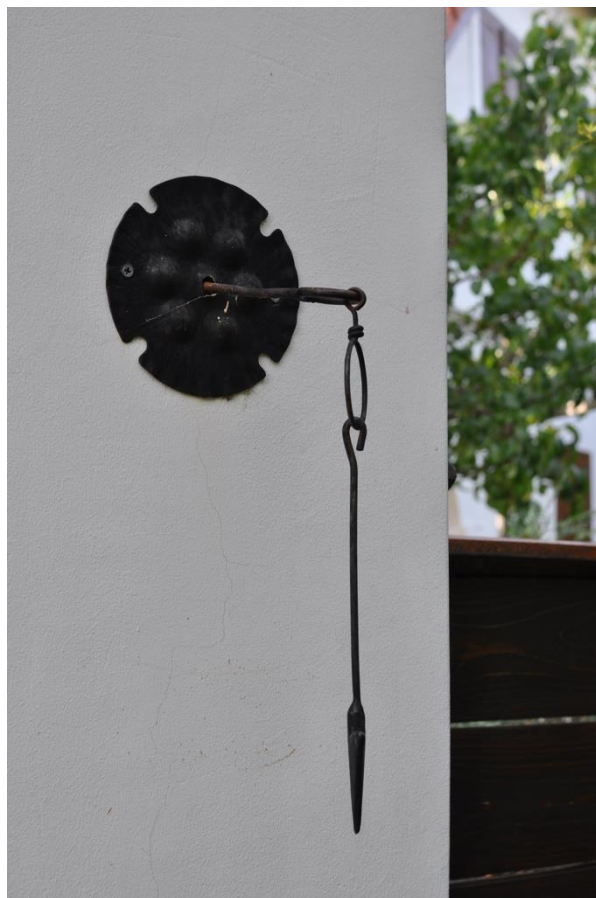
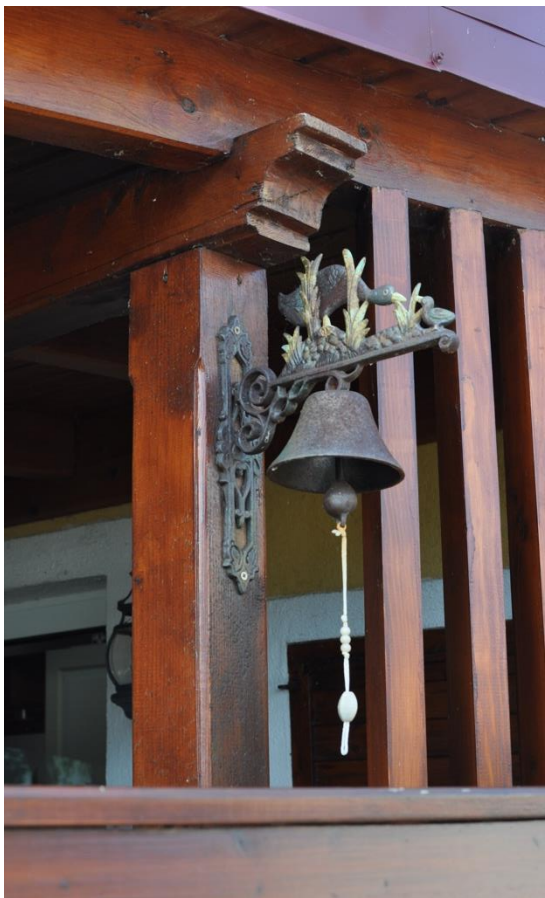
RÉSZLETEK

A népi építészetre, a Balaton-felvidék építészeti stílusára jellemző elemek mutatkoznak meg az épületeken, a fehér, vagy téglakémény, a díszes csengők, a házszámablák, az utcatáblák, utcabútorok, a díszített, játékos oromfalak, valamint az azon megjelenő kis ablaknyílások egyszerre kölcsönöznek hangulatos, esztétikus megjelenést az épületeknek, a településnek. Az épület nemcsak egészében, de részleteiben is nagyon gazdag elemekkel bír.

A felvidéken fennmaradt legdíszesebb homlokzatok az 1820–1850 közötti időszakból származnak. A homlokzatzsok az épület oromfalán szimmetrikusan helyezkednek el.

A múlt század elejét idéző felújított, gyakran már nem működő kutak, a különböző díszes házszámablák, utcatáblák, a kertet díszítő objektumok karaktert adnak a településnek, megteremtik az időbeni folytonosság érzetét.

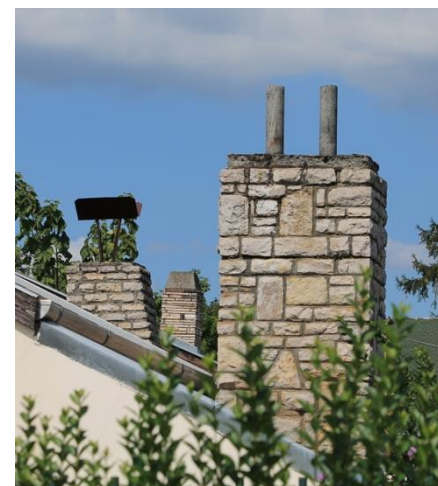

A Balaton-felvidék jellegzetes, különböző formájú, díszítésű vakolt és fehérre meszelt kéményei Balatonkenese településen is megjelennek. Ezek a fehér, kellemes arányú kémények megkoronázzák az épületet, hangsúlyossá teszik a tömeget. Azonban a hagyományos fehér meszelt kémények mellett a településen karakteresek a rakott téglából és terméskőből készült kémények is.

Egy rosszul elhelyezett, aránytalan kémény elüt a településen megjelenő kéményektől, elronthatja a felújított épület megjelenését, ezért fontos a kialakításnál a hagyományos arányok, formák, színek, díszítések figyelembevétele.

MAI PÉLDÁK

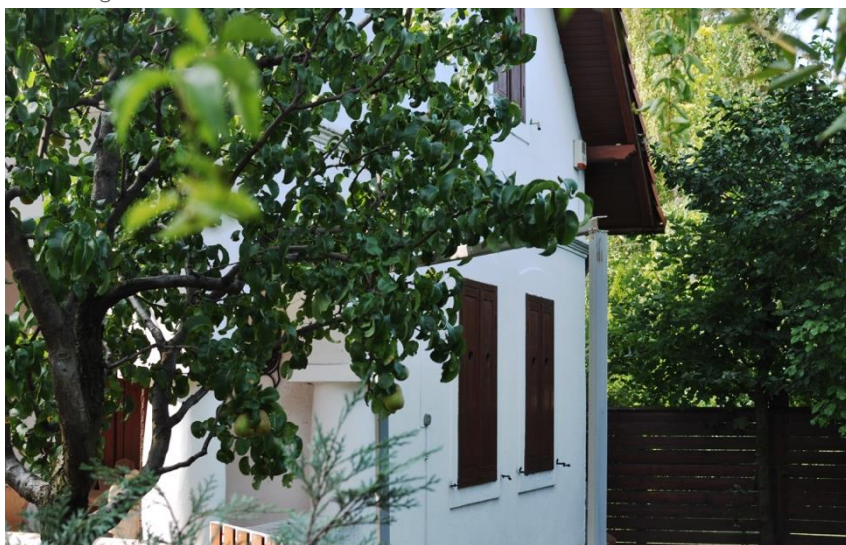
Ebben a fejezetben a településen lévő esztétikus, követendő épületeket mutatjuk be. Új ház építéskor, átalakításakor fontos, hogy az épület tömegalakítása, homlokzata illeszkedjen a településképhez.

A tömegalakítás a környező épületek tömegétől nagyban függ. Az utcakép összhatását rontja a túl nagy tömegű, terjedős épületek, melyek elnyomják a kisebb épületeket.

Javasolt a hagyományos tömegalakítás, a nem túl széles épületek kialakítása, melyek igazodnak a korábban kialakult utcaképhez.

Az anyaghasználat esetében mindenképpen a természetes anyagok kő-, faburkolat, vakolt falfelületek és a visszafogott színezés részesítendőek előnyben.

Ez az épület az arányos homlokzat-szerkesztés és a természetes anyaghasználat miatt kiemelendő. Az épületen a hagyományos oromzatos, szimmetrikus archetipus forma az uralkodó jegy. A fehérre vakolt épület és a sötétbarna nyílászárók, oromfali elemek izgalmas homlokzatot hoznak létre. A teljes összhanghoz hozzájárul a növények összhangja, mely kellemes hangulatot kölcsönöz az épületnek. A kortárs építészet elemei is megfigyelhetők, melyek az anyaghasználatban, a nyílászárókban mutatkoznak meg.

Az épület kiemelkedő példa a hagyományos és mai formálás egységének. Jellegzetes eleme az épületnek a kiugró kődisállás, valamint az eredeti terméskő fal a ház oldalán. Az épület anyaghasználat, a vakolt és eredeti kőfal, a fa ablakok, a kis oromzati ablakok, a nyeregtető hangsúlyos kéménnyel teljes összhangot teremtenek. Az épület egyszerű, a tájhoz, környezetéhez harmonikusan illeszkedő.

A vakolt felület szépen kiegészül a fa ablakokkal, a karakteres oromfal a vakolatdíszítéssel kiemelt szerepet tölt be a homlokzaton. A természetes, világos színvilág a gondozott zöld udvarral kellemes kontrasztot eredményez, kiemeli az épületet az udvarból. Az épület anyag és színhasználata a kerítéssel is harmonizál.

Ez az épület szintén megemlíthető, mivel tökéletesen alkalmazza a hagyományos és mai formálás egységét. Szintén jellegzetes eleme az épületnek a kiugró íves, oszlopos tornác. Az épület anyaghasználata, a vakolt felület, a kerítésen megjelenő rakott balatoni kő, a fa ablakok, a nyeregtető, a macskalépcsős díszített oromfal összhangot teremtenek. Az épülettömeg egyszerű, a tájhoz, környezetéhez illeszkedő.

Az alábbi épület a hagyományos népi építészet elemeit hordozza. Jellegzetes eleme az épületnek a tornác, a fehér kémény, az osztott fa ablakok a spalettával, a nádtető. Az épület anyaghasználatára és a kerítésre is a hagyományos, természetes anyagok jellemzőek. A tömeg egyszerű, a tájhoz, környezetéhez harmonikusan illeszkedő. Az épület előkertjében és udvarában lévő színes növények kompozíciója még látványosabbá teszi az épületet, harmóniája kellemes összképet eredményez.

A két képen a Balaton-felvidékre és a népi építészetre jellemző épületek láthatók. Az épületek homlokzata domináns, melyet az ablakok és az oromzaton lévő díszítések tovább fokoznak, ezzel izgalmas látványt eredményezve.

A természetes anyaghasználat és a növények kompozíciója harmonizálnak egymással, az épületek összességében pozitív benyomást keltenek. Mindkét épület formájában, karakterében, részleteiben őrzi a népi építészet elemeit, melyet modernebb elemekkel néhol megtör. Az egyszerű tömeget a horizontális nyeregtetővel ellensúlyozzák a vertikális elemek, mint a kiugró épületrész, a kémény, a nyílások. A bal oldali homlokzat két ablakos, melyet visszafogott vakolatdíszítés keretez. A jobb oldali homlokzaton három ablak látható, melyek körül vakolatdíszítés fut körbe, amik ellensúlyozzák a tömör felületeket, ezzel is erős, határozott megjelenést adnak az épületnek.

Mindkét épület esetében pozitívum, hogy a kerítés is illeszkedik és harmonikus képet ad a tömegről.

Jó példaként említendő a képen látható népi stílus jegyeit hordozó épület, mely a hagyományos és modern elemeket is vegyíti.

Anyaghasználatára az egyszerű, természetes anyagok jellemzőek, mint a nádfedés, vakolt felület, téglák és fa.

A vakolt felület, a kerítésen megjelenő nyers téglák, a fa ablakok, a macskalepcsős ormfal, a nádtető a hangsúlyos íves ökörszem ablakkal teljes összhangot teremtenek. Az épület egyszerű, a tájhoz, környezetéhez harmonikusan illeszkedő.

A vakolt fehér felület kellemes kontrasztot eredményez a sötétzöld fa ablakokkal.

A természetes, világos színvilág, a gondozott udvar a különféle színes növények harmóniája kellemes összképet eredményez. Emellett pedig a kerítés is illeszkedik az épület stílusához.

Az épület az üdülőterületen helyezkedik el és jó példaként említendő. A tömeg összetettebb, mint az előbbiekben bemutatott épületeknél, azonban még kellemes látványt nyújt. A ház a növényzettel, kerítéssel összhangban van. A kerítés is illeszkedik az épület stílusához. A homlokzatára a szimmetria és az egyszerűség jellemző.

UTCÁK, TEREK

Az élhető, esztétikus és barátságos településeknek a hozzátartozói a gondozott virágos, zöld utcák és terek. A közterületeken, utcákon, tereken lévő növényzet fontos szerepet tölt be a település lakóinak életében, ezért a cél ezek megőrzése, fenntartása és újabbak kialakítása.

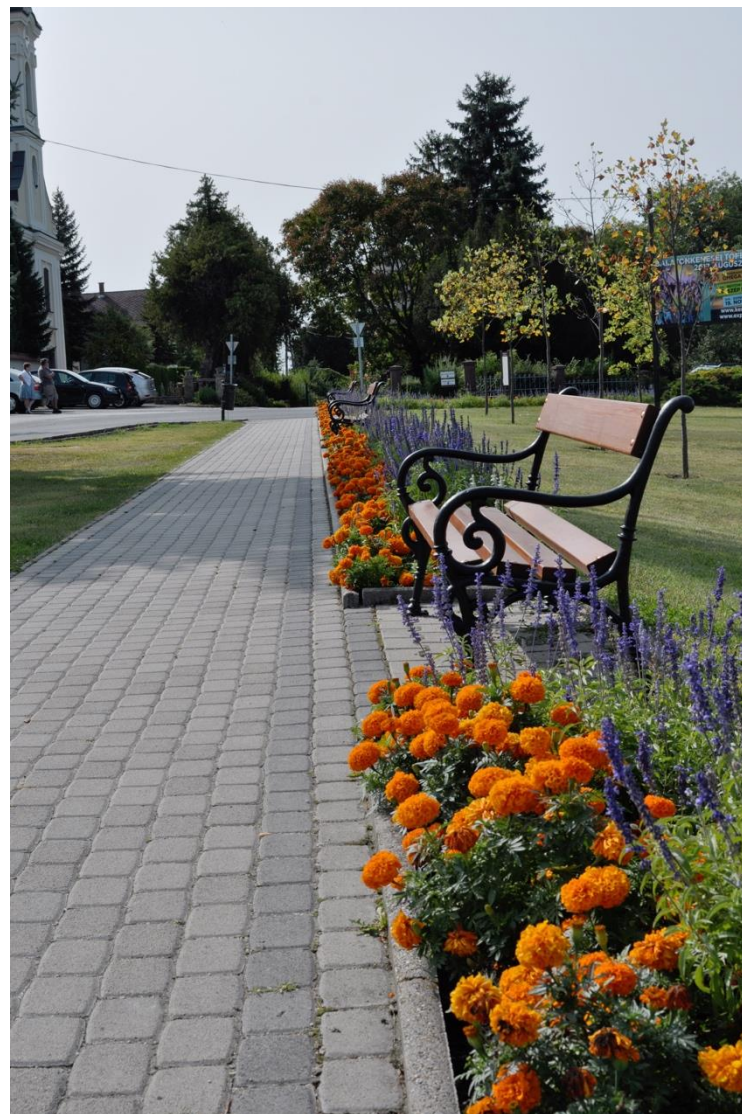
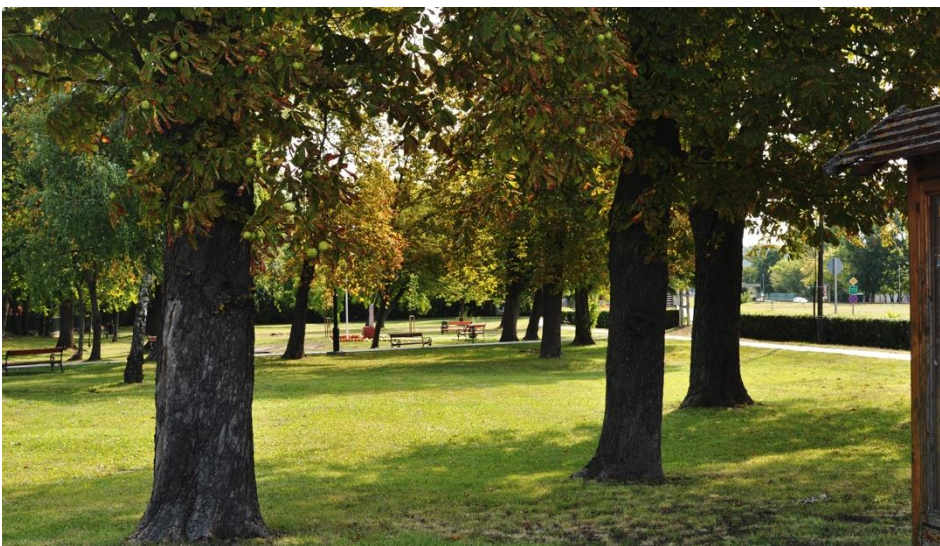
Balatonkenese településen gondozott, rendezett látványt nyújt az utcakép.

Az utcák zöldsávval jól ellátottak, két oldalt fásítottak, valamint kellemes látványú, színpompás növénykompozíciók is színesítik a település utcáit, tereit. Megfigyelhető, hogy a belterületnek összességében nincs egységes zöldfelületi arculata, az utcák fásítására a spontaneitás jellemző – különböző korokban és divat szerint ültették.

A településre nyugat felől beérve a 71-es sz. úton haladva az üdülőterület vegyes látványa fogad minket. Dél felől a Balaton látványa és az üdülőterület húzódik. A település központja a 71-es sz. úttól északra található a templomok környezetében, a történetileg kialakult településrészben.

Észak felé haladva elérjük a település szőlőhegyét, melyről lenyűgöző panoráma nyílik a településre és a Balatonra. Az épületek tömege, formája, a tető kialakítása a különböző településrészekben más és más stílusúak, nincsen egységes építészeti képe a településnek, csupán a különböző jellegeket tudjuk lehatárolni. Számos kiemelhető jellemző építészeti elem van, mely néhol ötvöződik a mai modern, kortárs elemekkel, megoldásokkal. Sajnos, mint a legtöbb településen itt is vizuális konfliktust okoznak a közterületeken kialakított betonoszlopok, a légvezetékak pókhálója.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégek fontos, jellegzetes tartozékai a településeknek. Az utcaképet nemcsak az épületek és a növényzet alakítja, hanem a hirdetések, reklámtáblák is meghatározzák, ezért fontos hogy megfelelő minőségű, esztétikailag korrekt hirdetések, reklámtáblák és cégek gazdagítsák az utcaképet. A figyelemfelkeltés a céljuk, ne legyen meghökkentő. A hirdetések lényege a tájékoztatás, amelyet az utcaképbe illően is megtehetünk.

Balatonkenesén reklám- és térvilágítással kápráztatást, vakítást, vagy ártó fényhatást okozni, egyéb ingatlan használatát zavarni, korlátozni nem szabad. Csak úgy lehet elhelyezni, hogy azok a településképhez illeszkedjenek, a telkek és az építmények rendeltetésszerű használatát és megközelítését ne akadályozzák, továbbá azok állagát ne rontsák. Az építmények homlokzatán, kerítésén csak legfeljebb 1,5 m² méretű cégreklám helyezhető el úgy, hogy:

- ea) megjelenésével, színezésével, méreteivel ne okozzon esztétikai és látványbeli zavart a településképből a közterületei felőli látványban, és
- eb) megjelenésével, színezésével, méreteivel ne okozzon esztétikai és látványbeli zavart a helyi egyedi védelem alatt álló épületben,
- ec) nem adhat ki zajt, mesterséges fényt, és
- ed) a már kialakított homlokzat architektúráját figyelembe véve helyezhető el, alakítható ki.

IMPRESSZUM

BALATONKENESE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

www.balatonkenese.hu

hivatal@balatonkenese.hu

8174 Balatonkenese Béri B. Á. tér 1.

Telefon: + 36 88 / 481-087

Polgármester: Tömör István

polgarmester@balatonkenese.hu

Főpítész: Szabó Zoltán

SZERKESZTETTE: Planteus Kft.

SZÖVEG: Cseh Edina, Flickné Magyar Éva, Németh Ferenc, Németh Kristóf, Török Beáta

FOTÓ: Cseh Edina, Flickné Magyar Éva, Németh Ferenc, Németh Kristóf, Somogyi Gyula, Török Beáta

GRAFIKAI TERVEZÉS: Cseh Edina, Flickné Magyar Éva, Németh Ferenc, Németh Kristóf, Török Beáta

ÁBRA: Az általános építészeti útmutatóban található ábrák a Lechner Nonprofit Kft. tulajdonát képezik.

Forrás: <http://tak.lechnerkozpont.hu>

Balatonkenese, 2017.

